

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De waarheid hooger dan de leus: over de beeldvorming rondom tijdschrift en uitgeverij De Gemeenschap 1925-1941

van de Haterd, L.A.G.J.

Publication date
2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van de Haterd, L. A. G. J. (2008). *De waarheid hooger dan de leus: over de beeldvorming rondom tijdschrift en uitgeverij De Gemeenschap 1925-1941*. [, Universiteit van Amsterdam]. In de Knipscheer.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	7
Inleiding en verantwoording	8
- Onderzoeksvragen	
- Onderzoeksmethode	
- Bronnenmateriaal	
- Opzet van het boek	

DEEL I Tijdschrift *De Gemeenschap*

Hoofdstuk 1 Bestaande beeldvorming over tijdschrift <i>De Gemeenschap</i>	16
1.1 Verantwoording	
1.2 <i>De Gemeenschap</i> in de letterkundige handboeken, literatuurgeschiedenissen, memoires en monografieën	
1.2.1 Publicaties van Gerard Knuvelder	
1.2.2 De ‘Historische Schets’ van De Vooy en Stuiveling	
1.2.3 Lodewick: <i>Geschiedenis en Bloemlezing</i>	
1.2.4 Anton van Duinkerken <i>Brabantse herinneringen</i>	
1.2.5 <i>Intenties en Aspecten</i> van Harry Kapteijns	
1.2.6 ‘De Katholieke Jongeren, Nolens en het Fascisme’ van Jan Engelman	
1.2.7 J.J. Oversteegen: <i>Vorm of vent</i>	
1.2.8 ‘Catacomben en troglodieten’ van Albert Helman	
1.2.9 Harry Scholten: <i>Aspecten van het tijdschrift De Gemeenschap</i>	
1.2.10 Tussentijdse samenvatting en conclusie	
1.2.11 Opnieuw Knuvelder	
1.2.12 Schrijversprentenboek over <i>De Gemeenschap</i>	
1.2.13 Piet Calis: <i>Onze Literatuur</i>	
1.2.14 <i>Twee eeuwen literatuurgeschiedenis 1800-2000</i>	
1.2.15 Ton Anbeek: <i>Geschiedenis van de literatuur in Nederland 1885-1985</i>	
1.2.16 <i>Nederlandse literatuur, een geschiedenis</i>	
1.2.17 Ruiter en Smulders: <i>Literatuur en moderniteit in Nederland 1840-1990</i>	
1.2.18 <i>Het spiegelend venster</i> van Mathijs Sanders	
1.2.19 <i>Om hart en vurigheid</i> van Lex van de Haterd	
1.2.20 Literatuurmethodes in de Tweede Fase	
1.2.21 Samenvatting en conclusies	
1.3 <i>De Gemeenschap</i> in de kunsthistorische literatuur	47
1.3.1 Verantwoording	
1.3.2 <i>Expressionisme in Nederland 1910-1930</i>	
1.3.3 <i>Magie en Zakelijkheid, realistische schilderkunst in Nederland 1925-1945</i>	
1.3.4 <i>Avantgarde! Voorhoede!</i>	
1.3.5 Samenvatting en conclusies	
Hoofdstuk 2 Het redactionele beleid van tijdschrift <i>De Gemeenschap</i>	52
2.1 Inleiding	
2.2 De oprichters en eerste redactieleden	
2.3 Doelstellingen van de eerste redactie	
2.4 Opvattingen over levensbeschouwing, maatschappij en kunst	
2.5 Redactionele verantwoordingen tot 1930	
2.6 Spanningen en conflicten in de redactie in 1930	
2.7 Gevolgen van het vertrek van Jan Engelman voor het redactionele beleid 1931-1933	

- 2.8 Conflicten en een splitsing in de redactie in 1933
- 2.9 Gevolgen van het vertrek van Albert Kuyle voor het redactionele beleid vanaf 1934
- 2.10 Samenvatting en conclusies

Hoofdstuk 3 De bladformule van *De Gemeenschap* 96

- 3.1 Algemene introductie
- 3.2 Verantwoording van het kwantitatief onderzoek naar de teksten in *De Gemeenschap*
- 3.3 Resultaten van het kwantitatieve onderzoek naar de teksten van *De Gemeenschap*
 - 3.3.1 Verdeling in hoofdcategorieën
 - 3.3.2 Religieuze en politiek-maatschappelijke teksten
 - 3.3.3 Literaire genres
 - 3.3.4 Beschouwend proza over kunst: de artistieke genres
 - 3.3.5 Vaste rubrieken
- 3.4 Samenvatting en conclusies

Hoofdstuk 4 Inzet van medewerkers en deelname aan internationale netwerken 112

- 4.1 Inleiding
- 4.2 Medewerkers van het eerste uur
- 4.3 Netwerken van *De Gemeenschap* in Nederland
 - 4.3.1 Netwerken in de periode 1925-1930
 - 4.3.2 Netwerken in de periode 1931-1933
 - 4.3.3 Netwerken in de periode 1934-1941
- 4.4 Belangrijkste auteurs in kwantitatief opzicht 121
 - 4.4.1 Periode 1925-1941
 - 4.4.2 Periode 1925-1930
 - 4.4.3 Periode 1931-1933
 - 4.4.4 Periode 1934-1941
- 4.5 Internationale oriëntatie van *De Gemeenschap* 127
 - 4.5.1 Inleiding
 - 4.5.2 Periode 1925-1930
 - 4.5.3 Periode 1931-1933
 - 4.5.4 Periode 1934-1941
- 4.6 Samenvatting en conclusies

Hoofdstuk 5 Marktpositie en public relations van tijdschrift *De Gemeenschap* 135

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Oplage en marktpositie
- 5.3 Public relations en reclame in relatie tot het redactionele beleid
- 5.4 Samenvatting en conclusies

Hoofdstuk 6 Uiterlijke vormgeving van tijdschrift *De Gemeenschap* 142

- 6.1 Inleiding
- 6.2 Grafische vormgeving en typografie
 - 6.2.1 Periode 1925-1930
 - 6.2.2 Periode 1930-1934
 - 6.2.3 Periode 1934-1941
- 6.3 Inzet van beeldende kunstenaars 145
 - 6.3.1 Expressionisme
 - 6.3.2 Constructivisme
 - 6.3.3 Nieuwe Typografie en Nieuwe Fotografie

6.3.4 Realisme en Nieuwe Zakelijkheid	
6.4 Verantwoording van het kwantitatief onderzoek naar de illustraties in <i>De Gemeenschap</i>	
6.5 Resultaten van het kwantitatieve onderzoek naar de illustraties van <i>De Gemeenschap</i>	163
6.5.1 Aantal afbeeldingen	
6.5.2 Belangrijkste illustrators in kwantitatief opzicht	
6.5.3 Verschillende technieken	
6.5.4 Constructief of figuratief	
6.5.5 Het religieuze en levensbeschouwelijke aspect van de illustraties	
6.5.6 Het politieke en maatschappelijke aspect van de illustraties	
6.6 Buitenlandse oriëntatie	174
6.6.1 Inleiding	
6.6.2 Periode 1925-1930	
6.6.3 Periode 1930-1934	
6.6.4 Periode 1934-1941	
6.7 Samenvatting en conclusies	

DEEL II Uitgeverij De Gemeenschap

Hoofdstuk 7 Het fondsbeleid van uitgeverij De Gemeenschap	183
7.1 Inleiding	
7.2 Bestaande beeldvorming over uitgeverij De Gemeenschap	
7.3 Doelen van de uitgeverij	
7.4 Relatie met het tijdschrift	
7.5 Oprichters en eerste uitgaven	
7.6 Samenwerking met andere uitgeverijen	188
7.7 aNti-schUnd	
7.8 Reeksen	193
7.9 Discussie en polemieken: de brochures	
7.10 Financiële problemen	
7.11 De periode Nelissen-Vos	
7.12 Samenvatting en conclusies	
Hoofdstuk 8 De fondsformule van uitgeverij De Gemeenschap	206
8.1 Inleiding	
8.2 Marktpositie en public relations	
8.3 Indeling in periodes	
8.4 Verantwoording van het kwantitatieve onderzoek naar de uitgaven van het fonds van De Gemeenschap	
8.5 Resultaten van het kwantitatieve onderzoek naar de uitgaven van het fonds van De Gemeenschap	210
8.5.1 Algemene introductie	
8.5.2 Oplagecijfers	
8.5.3 Plaats van uitgave	
8.5.4 Jaar van uitgave	
8.5.5 Verdeling in hoofdcategorieën	
8.6 Belangrijkste auteurs in kwantitatief opzicht	216
8.7 Buitenlandse oriëntatie	
8.8 Samenvatting en conclusies	

Hoofdstuk 9 De uiterlijke vormgeving van de uitgaven van De Gemeenschap	223
9.1 Inleiding	
9.2 Algemene introductie	
9.3 Inzet van vormgevers en typografen	
9.4 Resultaten van het kwantitatieve onderzoek naar de uiterlijke vormgeving van de uitgaven van De Gemeenschap	227
9.4.1 Aantal geïllustreerde uitgaven en aantal illustraties	
9.4.2 Belangrijkste illustrators in kwantitatief opzicht	
9.4.3 Verschillende technieken	
9.4.4 Belangrijkste typografen en drukkers in kwantitatief opzicht	
9.4.5 Constructief of figuratief	
9.4.6 De functie van de illustraties in de uitgaven van De Gemeenschap	
9.5 Buitenlandse oriëntatie	234
9.6 Samenvatting en conclusies	
Hoofdstuk 10 Slotconclusies en slotbeschouwing	238
Noten	245
Bijlagen	
I Alfabetische fondslĳst uitgeverij De Gemeenschap	272
II Chronologische fondslĳst uitgeverij De Gemeenschap	287
III Overzicht van alle afleveringen van tijdschrift <i>De Gemeenschap</i>	291
Duitstalige samenvatting	297
Lĳst van geraadpleegde literatuur	299